

IV. ÇEVRE-TASARIM KONGRESİ 2016
05-06 Mayıs 2016, Erciyes Üniversitesi, Kayseri

**ÇEVREDE
TASARIM
TARİHİ
TABİHİ**

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ

ŞEVKİ VANLI SALONU

SEYFİ ARKAN SALONU

ONUR KURULU

Prof. Dr. Muhammet Güven (ERÜ Rektörü)

Prof. Dr. İsmail Yüksek (YTÜ Rektörü)

Prof. Dr. Veysel Aslantaş (ERÜ Mimarlık Fakültesi Dekanı)

Prof. Dr. Nuran Kara Pilehvarian (YTÜ Mimarlık Fakültesi Dekanı)

ORGANİZASYON KURULU

Prof. Dr. Seda Tönük - Kongre Eş Koordinatörü (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Doç. Dr. Gonca Büyükmihçı - Kongre Eş Koordinatörü (Erciyes Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Burcu Salgın (Erciyes Üniversitesi)

ORGANİZASYON SEKRETERYASI

Araş. Gör. Sevim Seyhan Ayten (Erciyes Üniversitesi)

Araş. Gör. Zeynep Ergen (Erciyes Üniversitesi)

Araş. Gör. Ayşegül Kılıç (Erciyes Üniversitesi)

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ
38039 MELİKGAZİ KAYSERİ

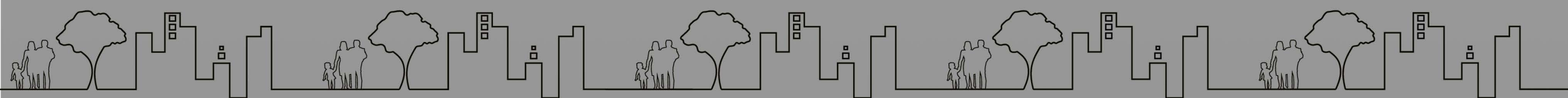
KURUMSAL DESTEK

Web: <http://cevretasarimkongresi2016.erciyes.edu.tr>

E-posta: cevretasarimkongresi2016@gmail.com

Tel: +90 352 437 52 82 Faks: +90 352 437 65 54

IV. ÇEVRE - TASARIM KONGRESİ SERGİLERİ

05-06 Mayıs 2016, Erciyes Üniversitesi, Kayseri

SERGİ I

ÇEVRE-TASARIM ATÖLYESİ SERGİSİ

SERGİ II

TARİHİ YAPILARA SİHİRLİ DOKUNUŞLAR

Erciyes Üniversitesi 2015 - 2016 Güz Yarıyılı
MİMS31 Öğrenci Projeleri
Doç.Dr. Gonca Büyükmihçi, Ahmet Öğüt

SERGİ III

TARİHİ ÇEVRELERDE TASARIM YAKLAŞIMLARI

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Mimarlık Bölümü Öğrenci Projeleri
Prof. Dr. Mehmet Oktay Cansun (Mimarlık Bölüm Başkanı)
Prof. Dr. Seda Tönük, Öğr. Gör. Serhat Anıktar

kurumsal destek

tarihi
çevrede
tasarım

Düzenleme Kurulu

Prof.Dr. Seda Tönük
Doç.Dr. Gonca Büyükmihçi
Yrd. Doç.Dr. Burcu Salgın
Araş.Gör. Sevim Seyhan Ayten
Araş.Gör. Zeynep Ergen
Araş.Gör. Ayşegül Kılıç

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ
MELİKGAZI, 38039, KAYSERİ

web: <http://cevretasarimkongresi2016.erciyes.edu.tr>

e-posta: cevretasarimkongresi2016@gmail.com

tel: +90 352 437 52 82 Faks: +90 352 437 65 54

11:00-11:15 TARİHİ ÇEVREDE TASARIM BAĞLAMINDA KUŞADASI
ESKİ TABAKHANE BÖLGESİNİN İRDELENMESİ
Nezihat Köşklük Kaya
SORU-CEVAP

11:30-11:45 ARA

11:45-13:15 OTURUM 7
(ŞEVKİ VANLI SALONU)
Moderatör: Yrd. Doç. Dr. Asım Mustafa Ayten

11:45-12:00 KONYA'DA TARİHİ ÇEVRE İÇİNDE YENİDEN
KULLANIM ÖRNEKLERİ ÜZERİNE BİR
DEĞERLENDİRME

12:00-12:15 BANKALARDAN BUTİK OTELLERE DÖNÜŞÜM;
TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİNDE KARAKÖY
BANKALAR CADDESİ ÖRNEĞİ

12:15-12:30 TARİHİ ÇEVRE'DE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YAKLAŞIMI
"MEKAN'IN RUHU"

12:30-12:45 HAYDARPAŞA GARI YAKIN ÇEVRESİ – ÇEVRE
DÜZENLEME PROJESİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

12:45-13:00 Dilara Tüfekçioğlu, Oktan Nalbantoğlu
KÜTAHYA'NIN SOSYAL VE KÜLTÜREL DEĞİŞİMİNİN
KENT MİMARİSİNE ETKİSİ

13:00-13:15 Büşra Berber, Erincik Edgü
SORU-CEVAP

11:45-13:15 OTURUM 8
(PARALEL OTURUM – SEYFİ ARKAN SALONU)
Moderatör: Yrd. Doç. Dr. Hale Kozlu

11:45-12:00 TARİHİ ÇEVREDE DEĞİŞİM OLGUSUNUN YENİ DOKU
VE YENİ YAPI TASARIMI BAĞLAMINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ İSTANBUL BEYOĞLU
DEMİRÖREN AVM. ÖRNEĞİ

12:00-12:15 TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA YAKLAŞIMLARI
VE KORUMADA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK: DİYARBAKIR
TARİHİ KENT ÖRNEĞİ

12:15-12:30 Mucahit Yıldırım
DİYARBAKIR GAZİ CADDESİ DÜZENLEME ÇALIŞMASI
SÜRECİ VE MEVCUT DURUMU

12:30-12:45 Emine Ekinci Dağtekin
TARİHİ YERLEŞİMLERİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ İÇİN
EKOLOJİK TASARIM REHBERİ: SİLLE (KONYA)
ÖRNEĞİ

12:45-13:00 Filiz Çelik
BERLİN DUVARININ "SOMUT" VE "SOYUT" VARLIĞI

13:00-13:15 Serhat Ulubay, İbrahim Türkeri
SORU CEVAP

13:15-14:15 ÖĞLE YEMEĞİ

14:30-16:30 TALAS, ENDÜRLÜK, REŞADİYE ÇEVRE GEZİSİ

17:00-17:30 KAPANIŞ PANELİ (Talas Tol Kilise)

Panelistler:

Dr. Mustafa Palancıoğlu (Talas Belediye Başkanı)
Prof.Dr. Seda Tönük (Kongre Eş Başkanı)
Doç.Dr. Gonca Büyükmihçici (Kongre Eş Başkanı)
Yrd.Doç.Dr. Burcu Salgın (Kongre Düzenleme Kurulu Üyesi)

19.00 GALA YEMEĞİ

ONUR KURULU

Prof. Dr. Muhammet Güven (ERÜ Rektörü)
Prof. Dr. İsmail Yüksek (YTÜ Rektörü)
Prof. Dr. Veysel Aslantaş (ERÜ Mimarlık Fakültesi Dekanı)
Prof. Dr. Nuran Kara Pilehvarian (YTÜ Mimarlık Fakültesi Dekanı)

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Seda Tönük (Kongre Eş Koordinatörü)
Doç. Dr. Gonca Büyükmihçici (Kongre Eş Koordinatörü)
Yrd. Doç. Dr. Burcu Salgın

ORGANİZASYON SEKRETERYASI

Araş. Gör. Sevim Seyhan Ayten
Araş. Gör. Zeynep Ergen
Araş. Gör. Ayşegül Kılıç

BİLİMSEL KURUL

Prof. Dr. Abdi Güzer (ODTÜ)
Prof. Dr. Abdullah Kelkit (ÇOMÜ)
Prof. Dr. Arzu Erdem (AGÜ)
Prof. Dr. Ayşe Balanlı (MELİKŞAH ÜNİ.)
Prof. Dr. Can Binan (YTÜ)
Prof. Dr. Deniz Erinsel Önder (YTÜ)
Prof. Dr. Eva Şarlık (IŞIK ÜNİ.)
Prof. Dr. Gediz Urak (GAZİ ÜNİ.)
Prof. Dr. Gül Koçlar Oral (İTÜ)
Prof. Dr. Gülay Zorer Gedik (YTÜ)
Prof. Dr. Güven Arif Sargın (ODTÜ)
Prof. Dr. Hamide Burcu Özgüven (TRAKYA ÜNİ.)
Prof. Dr. Harun Batırbaygil (OKAN ÜNİ.)
Prof. Dr. Leyla Dokuzer Öztürk (YTÜ)
Prof. Dr. Leyla Tanaçan (İTÜ)
Prof. Dr. Nadide Seçkin (İKÜ)
Prof. Dr. Nejat Aral (AYDIN ÜNİ.)
Prof. Dr. Neşe Yügrük Akdağ (YTÜ)
Prof. Dr. Neslihan Dostoglu (İKÜ)
Prof. Dr. Nilay Coşgun (GYTE)
Prof. Dr. Nilüfer Akincıtürk (UÜ)
Prof. Dr. Nuran Kara Pilehvarian (YTÜ)
Prof. Dr. Özlem Eren (MSGSÜ)
Prof. Dr. Sema Soygeniş (BAU)
Doç. Dr. Aynur Çiftçi (YTÜ)
Doç. Dr. Ayşe Tekel (GAZİ ÜNİ.)
Doç. Dr. Arzu Başaran Uysal (ÇOMÜ)
Doç. Dr. Arzu Çahantimur (UÜ)
Doç. Dr. Deniz Güner (DEÜ)
Doç. Dr. Deniz Güney (YTÜ)
Doç. Dr. Filiz Şenkal Sezer (UÜ)
Doç. Dr. Füsun Erduran Nemetli (ÇOMÜ)
Doç. Dr. Gonca Büyükmihçici (ERCİYES ÜNİ.)
Doç. Dr. Hakan Hisarlıgil (MELİKŞAH ÜNİ.)
Doç. Dr. Hikmet Sivri Gökmen (DEÜ)
Doç. Dr. Kemal Demir (ERCİYES ÜNİ.)
Doç. Dr. Kutlu Sevinç Kayıhan (GYTE)
Doç. Dr. Selen Durak (UÜ)
Doç. Dr. Tan Kamil Gürer (YTÜ)
Yrd. Doç. Dr. Ebru Kamacı (ERCİYES ÜNİ.)
Yrd. Doç. Dr. Erkan Avlar (YTÜ)
Yrd. Doç. Dr. Gökçe Tuna Taygun (YTÜ)
Yrd. Doç. Dr. Hale Kozlu (ERCİYES ÜNİ.)
Yrd. Doç. Dr. Semih Halil Emür (ERCİYES ÜNİ.)
Yrd. Doç. Dr. Sevgül Limoncu (YTÜ)
Yrd. Doç. Dr. Şahabettin Öztürk (YYÜ)
Yrd. Doç. Dr. Timur Kaprol (TRAKYA ÜNİ.)

IV. ÇEVRE-TASARIM KONGRESİ 2016
TARİHİ ÇEVREDE
TARİHİ TASARIM

05-06 Mayıs 2016, Kayseri

İLETİŞİM

Erciyes Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi / Mimarlık Bölümü
Melikgazi 38039, Kayseri

Tel: +90 352 437 52 82

E-mail: cevretasarimkongresi2016@gmail.com

Web: <http://cevretasarimkongresi2016.erciyes.edu.tr>

KURUMSAL DESTEK

5 MAYIS 2016 PERŞEMBE

09:30-10:30 KAYIT

10:30-12:00 AÇILIŞ KONUŞMALARI

Doç. Dr. Gonca Büyükmihçi
Erciyes Üniversitesi, Kongre Eş Başkanı

Prof. Dr. Seda Tönük
Yıldız Üniversitesi, Kongre Eş Başkanı

Prof. Dr. Veysel Aslantaş
Erciyes Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Nuran Kara Pilehvarian
Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekanı

Dr. Mustafa Palancıoğlu
Talas Belediye Başkanı

Ahmet Çolakbayrakdar
Kocasinan Belediye Başkanı

Prof. Dr. Muhammet Güven
Erciyes Üniversitesi Rektörü

Orhan Düzgün
Kayseri Valisi
(Katılımları Halinde)

12:00-12:30 SERGİ AÇILIŞI ve KOKTEYL**SERGİ I**

ÇEVRE-TASARIM ATÖLYESİ SERGİSİ

SERGİ II

TARİHİ YAPILARA SİHİRLİ DOKUNUŞLAR
Erciyes Üniversitesi 2015-2016 Güz Yarıyılı
MİMS31 Öğrenci Projeleri
Gonca Büyükmihçi
Ahmet Öğüt

SERGİ III

TARİHİ ÇEVRELERDE TASARIM YAKLAŞIMLARI
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Mimarlık Bölümü Öğrenci Projeleri
Mehmet Oktay Cansun (Mim. Böl. Bşk.)
Seda Tönük
Serhat Anıktar

12:30-14:00 ÖĞLE YEMEĞİ

**14:00-15:15 OTURUM 1
(ŞEVKİ VANLI SALONU)
Moderatör: Yrd. Doç. Dr. H. Sencer Erkman**

**14:00-14:15 GEVAŞ TARİHİ SELÇUKLU (HİŞET) MEZARLIĞI
ÇEVRE DÜZENLEME ÇALIŞMASI
Şahabettin Öztürk**

**14:15-14:30 TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRAS KAPSAMINA GİREN
ALANLARIN SÜRDÜRÜLEBİLİR TASARIM
KRİTERLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ ÖRNEK
ALAN: TALAS**

**14:30-14:45 Özlem Parlak Biçer, Yasemin Yağmur, Furkan Ergüneş
TARİHİ ALANLARDA TURİZM ETKİSİNİN
PAMUKKALE-HİERAPOLİS ANTİK KENTİ
ÖRNEĞİNDE İRDELENMESİ**

**14:45-15:00 Veysel Dağ, Sibel Mansuroğlu
TARİHİ ÇEVRE PEYZAJLARININ TASARIMINDA
"ÖZGÜNLÜK"**

**15:00-15:15 Meryem Atik, Betül Tülek
SORU - CEVAP**

**14:00-15:15 OTURUM 2
(PARALEL OTURUM – SEYFİ ARKAN SALONU)
Moderatör: Öğr. Gör. Serhat Anıktar**

**14:00-14:15 TARİHİ ÇEVREDE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
KAVRAMI: SAFRANBOLU ÖRNEĞİ**

**14:15-14:30 Asım Mustafa Ayten
ENDÜSTRİ MİRASIMIZIN KÜLTÜREL
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ BAĞLAMINDA BİR
İNCELEME: SİNAN II DEĞİRMENİ ve ÇEVRESİ**

**14:30-14:45 Gülferah Çorapçıoğlu
SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL KORUMA YAKLAŞIMI
BAĞLAMINDA EYÜP TARİHİ DOKUSUNUN
İRDELENMESİ**

**14:45-15:00 Aslı Ulubaş, Arzu Kocabaş
TARİHİ ÇEVREDE SAHNÉ TASARIMI**

**15:00-15:15 Özge Kandemir, Emre Uysal
SORU - CEVAP**

15:15-15:30 ARA

**15:30-16:45 OTURUM 3
(ŞEVKİ VANLI SALONU)
Moderatör: Doç. Dr. Hümeyra Akkurt**

**15:30-15:45 TARİHİ ÇEVRELERDE KAMUSAL MEKANLARIN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ DOĞRULTUSUNDA KENT
DOKUSUNA DUYARLI TASARIM
YAKLAŞIMLARI-SÜLEYMANİYE ÖRNEĞİ**

**15:45-16:00 Nihan Arslan, Mehmet Vakıf Bozkaya, Fuat Terzi, Yusuf
Deliballi, Seda Tönük**

**15:45-16:00 TARİHİ ÇEVRENİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNİN KONYA
MENGÜÇ SOKAK ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ**

**16:00-16:15 Neslihan Yanar
GELENEKSEL SOKAK DOKUSUNUN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ: NİĞDE KADIOĞLU SOKAĞI**

**16:15-16:30 Emel Efe Yavaşcan, Gediz Urak, İdil Ayçam
SÜRDÜRÜLEBİLİR TARİHİ ÇEVRE BAĞLAMINDA
GEÇ DÖNEM NİĞDE KİLİSELERİNİN YENİDEN
İŞLEVLENDİRİLMESİ SORUNLARI**

**16:30-16:45 Mehmet Ulukan, İlnur Acar Ata
SORU - CEVAP**

**15:30-17:00 OTURUM 4
(PARALEL OTURUM – SEYFİ ARKAN SALONU)
Moderatör: Yrd. Doç. Dr. Burcu Salgın**

**15:30-15:45 ÖĞÜTÜLMÜŞ DİYATOMİT VE POLYESTER REÇİNE
BAĞLAYICILI ONARIM HARCİ ÜRETİMİNİN
ARAŞTIRILMASI**

**15:45-16:00 Mehmedî Vehbi Gökçek, Semiha Akçaözöğlü
DOĞAL PUZOLAN KATKILI KİREÇ BAĞLAYICININ
YAPI MALZEMESİ OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ**

**16:00-16:15 Kübra Ekiz Barış, Leyla Tanaçan
DİNİ YAPILARDA DOĞAL AYDINLATMA**

**16:15-16:30 Cüneyt Kurtay, Kemal Mükremin Barut
TARİHİ ÇEVRE YAPAY AYDINLATMASINDA ALGI,
TEKNİK VE RENK İLİŞKİSİ: AMASYA VE PRAG
ÖRNEĞİ**

**16:30-16:45 Hande Asar, Saim Gümüştaş
KENTSEL ALANLARDA OLUŞAN ISI ADASI
ETKİSİNİN KENTSEL TASARIM YÖNTEMLERİ İLE
AZALTILMASI; AKSARAY MEYDANI ÖRNEĞİ**

**16:45-17:00 Büşra Ekinci, Kerem Koramaz
SORU - CEVAP**

6 MAYIS 2016 CUMA

**10:00-11:30 OTURUM 5
(ŞEVKİ VANLI SALONU)
Moderatör: Doç. Dr. Gonca Büyükmihçi**

**10:00-10:15 TARİHİ ÇEVRELERDE SOSYAL VE FİZİKSEL
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA "YER"İN
ÖZELLİKLERİNİN YENİ TASARIMLARA YANSIMASI**

**10:15-10:30 Zeliha Büşra Eryiğit, Merve Aşık, Aysu Kalyoncu, Seda
Tönük**

**10:30-10:45 "TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPI TASARIMI
YAKLAŞIMLARI" LEFKOŞA SURİÇİNDE YENİ
YAPILARIN TASARIMI**

**10:45-11:00 Mustafa Eyyamoğlu, Şefika Karaderi Özsoy
TARİHİ DOKUDA ÇAĞDAŞ YAPI TASARIMI:
SINIRLAR, OLASILIKLAR**

**11:00-11:15 Hümeyra Birol Akkurt, Feyzal Avcı Özkaban, G. Deniz
Dokgöz**

**11:15-11:30 GELENEKSEL DOKUDA YENİ YAPI TASARIMINDA
TASARIMCININ ROLÜ**

**11:15-11:30 Yeşim Esen, Yasemin Baran
TARİHİ ZEYREK SEMTİ'NE İKİ YENİ DOKUNUŞ:
İSTANBUL MANİFATURACILAR ÇARŞISI VE SOSYAL
SİĞORTALAR KURUMU**

**11:15-11:30 Serhat Anıktar
SORU-CEVAP**

**10:00-11:30 OTURUM 6
(PARALEL OTURUM – SEYFİ ARKAN SALONU)
Moderatör: Yrd. Doç. Dr. H. Sencer Erkman**

**10:00-10:15 ESKİ ESER RESTORASYON PROJE SÜRECİ;
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

**10:15-10:30 Serkan Akın
KÜLTÜREL MİRAS VE KORUMAYA UNESCO
ÇALIŞMALARINI İLE YAKLAŞMAK: AMASRA ÖRNEĞİ**

**10:30-10:45 Mustafa Artar
TARİHİ KENTLER: KİM KORUYOR, KİM
TASARLIYOR, KİM FAYDALANIYOR?**

**10:45-11:00 Deniz Çalışkan, Murat Er, Jose Manuel Garcia Torres
TARİHİ DOKUYU KORUMADA PLANLAMA - MİMARİ
TASARIM İLİŞKİSİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER**

Elif Örneç Özden

TARİHİ ZEYREK SEMTİ'NE İKİ YENİ DOKUNUŞ: İSTANBUL MANİFATURACILAR ÇARŞISI VE SOSYAL SİGORTALAR KURUMU

Serhat Anıktar

ÖZET

Tarihi çevreler tarihi mirasın gelecek kuşaklara iletilmesi, kültür sürekliliğinin sağlanması, çağdaş insana tarih ile birlikte yeni yaşam olanakları sağlanması ve küreselleşmenin aynılaştırıcı etkisini dengelemesi sebeplerinden dolayı değerlidir ve korunmaları gerekir. Günümüzde tarihi kent dokusu sadece fiziksel mekanın korunmasının ötesinde, sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla, insanoğlunun yaşamını bu çevrelerde sürdürebilmesine yönelik olarak düzenlenmeli ve yenilenmelidir (Baytin, 1994). Küreselleşmeyle birlikte insan ihtiyaçlarının, çevresel koşulların, sosyal ve ekonomik hayatın zaman içinde değişmesi ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte kentlerdeki yeni yapılaşmalar kentin yeni bölgelerinde olabileceği gibi, eski veya tarihi çevrelerde de olabilir. Fakat bu aşamada ortaya çıkan soru, tarihi kent dokusundaki değişimin ve yeni yapılaşmanın kentin tarihi dokusuna, fiziksel ve kültürel kimliğine zarar vermeden nasıl yapılabileceğidir. Çalışma kapsamında incelenen tarihi Zeyrek semtindeki İstanbul Manifaturacılar Çarşısı ve Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu Binalarının, içinde durduğu bağlamın mimari kodlarını devam ettirirken çağdaş birer yapı olduklarını da hissettiren, çevresine göre büyük olan boyutlarına rağmen dokunun ölçeği ile uyumlu, çevrenin oranlarına sahip, çalışmada incelenen ölçütlere göre birçok olumlu özelliği barındıran, bulunduğu tarihi çevreye ait olduğunu kullanıcılara hissettiren yapılar oldukları gözlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Tarihi Çevre, Yeni Yapı Tasarımı, Koruma, Sürdürülebilirlik

1. GİRİŞ

Günümüzde gerçekleşen hızlı kentleşme paralelinde giderek artan düzensiz ve karmaşık yapılaşma; fiziksel çevreyi, dolayısıyla da tarihsel çevreyi olumsuz yönde etkilemektedir. Büyük bir bölümünün tahrip edildiği, kullanım dışı bırakıldığı ve hatta yok olmaya terk edildiği bu çevrelerin gerek kendi bünyesinde gerekse etkileşimde bulunduğu yakın çevresinde yapılan yeni yapılarla ikinci plana atıldıkları görülmektedir.

Mevcut dokuyla bağlantıları düşünülmeden tasarlanan yeni yapılaşmalar sonucunda; kentlerin kimliğinin oluşum ve sürekliliğinin sağlanmasında önemli yer tutan tarihi çevrelerde olumsuz yönde değişimler olmakta, kente kattıkları değer ve anlamlar, geçmişe ait değer ve simgeler belirsizleşmektedir. Bu açılardan yaklaşıldığında tarihi çevrelerde tasarım yaklaşımlarının nasıl olması gerektiği konusu önem kazanmaktadır. [1]

Küreselleşmeyle beraber insan ihtiyaçlarının, çevresel koşulların, sosyal ve ekonomik hayatın zaman içinde değişmesi ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte kentlerde yeni yapılaşmanın ortaya çıkması doğal bir süreçtir. Bu yapılaşmalar kentin yeni bölgelerinde olabileceği gibi, eski veya tarihi bölgelerde de olabilir. Fakat bu aşamada ortaya çıkan soru, tarihi kent dokusundaki değişimin ve yeni

yapılaşmanın kentin tarihi dokusuna, fiziksel ve kültürel kimliğine zarar vermeden nasıl yapılabileceğidir.

2. TARİHİ KENT DOKUSUNDA TASARIM ÖLÇÜT VE YÖNTEMLERİ

“Bir kentin temel unsurları onun imgesi, kültürel anlamları, tarihi derinliği ve geleneksel formudur” [2]. Kent dokusunun değişiminde imgesel sürekliliğin sağlanması sorunu, tarihi kent dokusunun bozulması ve sürekliliğini kaybetmesiyle daha da büyümektedir. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak, yeni yapılaşmanın tarihi doku ile uyumunun, kentsel alandaki sürekliliğin ve bütünlüğün sağlanması bir takım tasarım ölçütleri ve yöntemlerinin kullanımıyla mümkün olabilmektedir.

2.1 Tarihi Kent Dokusunda Tasarım Ölçütleri

Tasarımın yapılacağı bölgede, bölgenin taşıdığı kimlik, anlam, ruh ve imgenin kavranabilmesi ve bunlar doğrultusunda yeni yapılaşmanın nasıl olacağına karar verilmesi için çevresel verilerin irdelenmesi ve çözümlenmesi gerekmektedir. [2]

Velioğlu'na (1992) göre, tarihi bir kent dokusunda yeni tasarımların yapılabilmesi için Groat'ın belirlediği aşağıdaki tasarım parametrelerinin belirlenmesi ve bu parametrelere göre analizlerin yapılması gerekmektedir:

- Çevresel konum
- Kütleli devinim
- Cephe örgü sistemi

Çevresel konum: yeni tasarımın çevresel bütünlük içindeki görsel niteliklerini belirleyen mekan kurgusu, giriş aksları, peyzaj değerleri, geri çekilmeler ve ileri çıkma şekilleri vb.

Kütleli devinim: gabari, yükseklik, biçimler/çeşitlilik, çatı çizgisi, düşey çıkmalar vb.

Cephe örgü sistemi: yapı yüzeyindeki doluluk – boşluk oranları, renk ve doku özellikleri, süsleme vb.

Bu 3 başlık altında irdelenen tasarım ölçütleri, öncelikle tasarım yapılacak çevreye ait verilerin toplanmasına ve analiz çalışmalarının yapılmasına, sonrasında ise tasarım yöntemi ve biçimine karar verilmesine yardımcı olabilmektedir.

Bir diğer tasarımcı Brolin'e göre ise tarihi çevrede tasarım ölçütleri şu şekilde sıralanabilir (Velioğlu, 1992):

1. Sokaktan ileride veya geride inşa etme,
2. Bitişik yapı düzeninden farklı olarak yapı aralarında boşluk bırakma veya aynı düzenin uygulanması,
3. Kütle (büyüklük); yapı elemanlarının ve birimlerinin dizilmesi,
4. Yaklaşık yükseklik,
5. Cephe oranları ve yönü,
6. Biçim ve silüet,
7. Pencere ve kapı düzeni,
8. Pencere ve kapı oranları/büyüklükleri,

9. Malzeme,
10. Renk,
11. Doku

Tasarımcıların kendilerine göre belirlediği, tarihi kent dokusunun korunması adına oldukça önemli olan tasarım ölçütleri, birbiriyle benzerlikler göstermektedir. Tasarımcılar bu ölçütleri farklı adlar altında ve farklı şekilde sıralasalar da, temelde aynı ölçütlerin kullanılması gerekliliğini savunmaktadırlar.

2.2 Tarihi Kent Dokusunda Tasarım Yöntemleri

Tarihi kent dokusunda yeni tasarımlara ilişkin genel olarak üç yaklaşım vardır:

1. Uyum (armoni)/benzer yaklaşım
2. Karşıt (kontrast)/zıt yaklaşım
3. Serbest yaklaşım

2.2.1 Uyum (Armoni)/Benzer Yaklaşım

Tasarımda bütünlük özelliğinin sağlanması için kullanılan en temel ilke, biçimlendirme çalışmalarında ölçü, oran, yön, renk, biçim, doku gibi tasarım öğeleri açısından benzerlik sağlayan düzenlemelerle elde edilen uyumdur. Tarihi kent dokusunda eski ile yeni arasında bir uyumun sağlanması amacıyla, kimi zaman eskisi ile benzerlik gösteren biçimler, elemanlar, oranlar, malzemeler vb. kullanılarak, kimi zaman ise eskisinin aynısı kullanılarak (taklit edilerek) yeni tasarımlar yapılmaktadır.

Bu yöntemin uygulanmasında iki yol izlenmektedir:

- Tarihsel biçimlerin taklidi
- Tarihsel biçimlerin yorumu

Tarihsel biçimlerin taklidi: Tarihi kent dokusunda, bölgedeki yaygın mimari öğelerin veya elemanların ödünç alınarak aynen kullanılması yaklaşımına dayanmaktadır. Bazı tasarımcılar, tarihi çevrede yapılacak yeni yapıların tek başlarına kalmamaları ve eski dokuyu ezmek adına özgün elemanların aynen kullanımını önerirken, bazıları ise yeni yapının eskiyi taklit etmesinin aksine kendi dönemini yansıtmayı ve bunu yaparken de eskiye saygılı davranılmasını önermektedir.

Tarihsel biçimlerin yorumu: Tarihi kent dokusunda bölgedeki yaygın mimari öğelerin, elemanların, biçimlerin vb. analiz edilmesi, yorumlanması ve günümüz malzemesi ile teknolojisi kullanılarak tasarım yapılması yaklaşımına dayanmaktadır. [2]

Brolin'e (1976) göre, tarihi kent dokusunda yapılacak yeni tasarımlarda çevresel verilerden etkilenmek ve bazı formların vb. ödünç alınması kaçınılmazdır. Ona göre tasarım şu şekillerde yapılabilir:

- Var olan tasarım motiflerinin olduğu gibi kopya edilmesi,
- Temelde benzer olan formların yorumlanarak kullanılması,
- Eski yapılarıdaki görsel etkilere benzer yeni formlar bulmak,
- Soyut, orijinal formlarla açık bir benzerliğin unutulması, farklılık yaratma

2.2.2 Karşıt (Kontrast)/Zıt Yaklaşım

Karşıt yaklaşım; ölçü, oran, renk, biçim, doku gibi tasarım öğeleri arasında bilinçli olarak sağlanan karşılık olarak tanımlanmaktadır. Heraklit, karşılığın uyumluluğu meydana getirdiğini ve çelişkinin uyumun temeli olduğunu söyler.

Tarihi kent dokusunda yeni yapı tasarımı için zıt yaklaşımın seçilmesindeki amaç; çağdaş malzeme, teknoloji ve mimari anlayışın kullanılmasıyla tarihi dokuyu daha belirgin hale getirmeyi sağlamak ve böylelikle bir uyum yaratmaktır. [2]

2.2.3 Rastlantısal Yaklaşım

Tarihi kent dokusu ile bağlantı kurmak amacıyla uyum ve karşıt yaklaşımların bir arada kullanıldığı ya da her iki yaklaşımın da kullanılmadan, ürünlerin rastlantısal olarak ortaya çıktığı ve elde edilen sonucun tasarımda belirsizliğe neden olduğu bir yaklaşımdır. Hiçbir akımla ya da çevresel değerle ilgisi olmayan bu yaklaşımda tarihi doku da göz önüne alınmamaktadır.

Yeni tasarımın yapıldığı tarihi kent dokusunun ve bu doku bileşenlerinin etraflıca analiz edilerek kullanılması, tasarımda uyum veya karşıt yaklaşımın seçilmesi ve uygulanmasında yardımcı olacaktır. Tarihi kent dokusunda yapılacak bu analizlere göre, tasarımda uyumun ya da karşıtlığın hangi oranda, neye göre ve ne biçimde yapılacağına karar verilmesi, tarihi kent dokusunda çıkabilecek belirsizliği de ortadan kaldıracaktır. [3]

2.3. Tarihi Kentlerde Yeni Yapı Tasarım Yaklaşımları

Günümüzde, ‘Yeni Yapı Tasarımındaki Mimari Yaklaşımlar’ ve ‘Tarihi Kentlerde Yeni Yapı Tasarım Anlayışları’, Baytin’e göre üç temel başlıkta incelenebilir,

1. Üsluba Bağlı Yaklaşımlar
2. Bağlamcı Yaklaşımlar
3. Kuralcı Yaklaşımlar

2.3.1. Üsluba Bağlı Yaklaşımlar

19. yy da, tarih’in akademik bir disiplin olarak kabul edilmesi ile birlikte, ortaya çıkan, “tarih metni” ile “geçmişte olmuş olan” ın arasındaki ilişkinin tartışılması zamanla mimarlık tarihine de sıçramış ve bu çeşitli kavramlarla ifade edilmiştir. Bu ayrımın güncel ifadesi, kuramsal – kuramsal olmayan mimarlık ikilemidir. [4]

2.3.1.1. Yeni-Yöreselcilik

Modern mimarinin, evrensel bir kültür yaratma amacıyla yola çıkıp, yaşam çevrelerini aynılaştırması ve bireylerin yer ve aidiyet duygularını azaltması sonucu, insanlar yerli ve bölgesel geleneğin, tek ve otantik birimlerin farkına varmıştır.

Yöreselci mimarlık, kuramsal ve estetik iddiaları bulunmayan, çevresi ve bölge iklimine uyum gösteren, başka kişilere ve onların konutlarına ve dolayısıyla tüm çevreye-doğal ya da insan yapısı-

saygı gösteren ve belli bir düzen içinde değişikliklere yer veren bir mimarlık yaklaşımı olarak tanımlanabilir.

2.3.1.2. Tarihselcilik

Yöreselcilikten farklı olarak kuramsal mimarlık, yeni tasarımlar için referanslarını genellikle teorik çalışmalardan almaktadır. Rönesans'tan beri, birçok mimarlık kuramı Antik Yunan'da yaratılan formları ideal kabul edip bunlara öykünmüştür. Rönesans'ın Roma'nın formlarını kullanması gibi, Yeni-klasik dönem, Roma ve Antik Yunan formlarını kullanmış, Eklektisizm'de gotik formları kullanmıştır. 20. yy ın tarihselci akımları ise tüm bunlara ek olarak bazı ulusal ve yöresel birimleri de kullanmışlardır.

2.3.2. Bağlamcı Yaklaşımlar

Önceki yaklaşımlardan farklı olarak bu başlıktaki yaklaşımlar, tasarım temellerini bağlamlarından alırlar. Felsefi olarak, evrensel kuram ya da yöresel alışkanlıklara bağlı olmak gibi zorunlulukları yoktur. Yeni tasarım obje, çevrede bağlam kabul edildiğinde, tasarımın çıkış noktası obje ile bağlamın ilişkisi/kompozisyonudur/uyumudur.

2.3.2.1. Bağlamcılık

Brolin'e göre, bağlam kavramının tanımı gereği tasarım, karşılıklı olarak hemen yakınındaki çevreye uymalı, belki sokağın yapısında var olan bir formu tamamlamalı veya yeni birini ilave etmelidir. Bağlamsal mimarlık, mimari tarz sorunlarıyla ve karşı karşıya duran farklı çağ ve tarzlardaki binaların arasında, tür benzerliği kurmayı kapsayan zorluklarla ilgilenmektedir.

2.3.2.2. Mekâncılık

Mimarlık tarihi içinde mekân, modernizm ile birlikte diğer mimari öğelerin arasından çıkıp merkeze oturmuştur. Farklı dönemlerde öne çıkan cephe, kitle, süsleme, vb. öğeler gibi, mekân da 20.yy mimarlığının temel meselesidir.

Zevi'ye göre mimari eleştiri mekân üzerine yoğunlaştığı oranda anlamlı hale gelir. Yeni uygulamalarda mekândan yararlanma iki ayrı grupta ele alınabilir, kentsel mekân özelliklerinden yararlanma ve iç mekân özelliklerinden yararlanma.

Mevcut kentsel mekânın özelliklerinden yararlanma iki şekilde olmaktadır; 1. Önceki bağlamcılık bölümünde incelendiği gibi mevcut olan bir çevreye ek yapmak, 2. Yeni oluşturulan kentsel strüktürden yararlanma.

2.3.2.3. Ekolojik Yaklaşım

Sanayi devrimi sonrası kentlerinde belirmeye başlayan çevre problemleri ve fosil yakıtların sonsuza dek yetmeyeceğinin anlaşıldığı 20. yy ın ikinci yarısından sonra önem kazanmaya başlayan ekoloji bilimi, 1970'lerden beri mimarlık dünyasında da konuşulmaya başlanmış ve bir tasarım yaklaşımı

olarak kabul edilmiştir. Bu yaklaşımın esası, doğanın kusursuz olduğunun kabul edilmesi ve insanın sağlıklı/mutlu bir hayat sürebilmesi için, mimarinin de doğanın sistemine uymasının gerekliliğidir.

2.3.3. Kuralcı Yaklaşımlar

Tasarım yaklaşımları konusunda incelenecek üçüncü yaklaşım, genellikle yerel idareler tarafından hazırlanan imar kuralları, koruma kurulu kararları ve tasarım rehberleridir. Bir yerleşmede gelişmenin düzenli olarak sürdürülebilmesi için bu tip sınırlayıcılara ihtiyaç vardır. Bu kuralları uygularken ortaya çıkan en büyük problem kısıtların fazla sınırlayıcı olması nedeniyle yerleşmenin bir süre sonra tekdüzeleşmesi, tüm yeni yapıların birbirine benzemesidir.

Genelde tasarım rehberleri, tasarım ile ilgili bazı yüzdeler vermekte (ölçek, yükseklik, hacim, vb.) ve tasarıma soyut/kavramsal bir çerçeve çizmektedirler. Tarihi Zeyrek semtinde 1960'larda yapılan iki farklı yapı; İstanbul Manifaturacılar Çarşısı ve Sosyal Sigortalar Kurumu Binaları, önceki başlıklarda açıklanan tasarım ölçütleri çerçevesinde incelenecektir. [4]

3. İSTANBUL MANİFATURACILAR ÇARŞISI

1950'li yıllarda Toptancı Manifatura ve Kumaşçılar Piyasası Sultanhamam ve civarında yayılmış ve çoğunlukta 19. yüzyıldan kalma ari faaliyet bakımından yetersiz kalmaktaydı. O yıllarda başlayan imar hareketleri yanında gündün güne daha çok sıkışan şehir trafiği çalışma şartlarını büsbütün güçleştirmişti. Bu güçlükleri en fazla hisseden Manifatura ve Kumaşçılar Toptancı Tüccarları, kendilerine birer mağaza inşa ettirmek ve böylelikle yepyeni bir çarşı ve Manifatura-Kumaş piyasası meydana getirmek için 1954 yılında "Sınırlı Sorumlu İstanbul Manifatura ve Kumaşçılar Çarşısı Yapı Kooperatifi"ni kurmuşlardır. [5]

Resim 1. İMÇ Havadan Görünüş [5]

İstanbul'da, Bozdoğan Su Kemer ve Unkapanı arasındaki arsada bir toptan manifaturacılar çarşısı inşa ettirmek amacıyla 1958'de açılan sınırlı proje yarışmasında birinci seçilerek uygulanmıştır. Yarışmayı Doğan Tekeli, Sami Sisa ve Metin Hepgüler ortaklığı kazanmıştır.

Tarihi doku içindeki arsa, Atatürk Bulvarı boyunca 800 m uzunluğunda, eğimli, dar bir şerittir ve ortasında Şeb Sefa Hatun Camii bulunmaktadır. Yarışma programı; dört farklı tipte 1117 mağazayı, depolar, katlı bürolar, lokanta ve büfeler, açık ve kapalı otoparklar, berber, eczane, güvenlik noktası vb. işlevleri içermektedir. Projeye göre, dükkanlar, bulvara göre bir açı oluşturarak, Süleymaniye Camii yönünde görüş sağlayan farklı nitelikteki avlular çevresinde, akıcı bir yaya trafiği sağlayacak biçimde yerleştirilmiştir. [5]

Resim 2. Farklı Bakış Açılarından Süleymaniye [6]

Yaya trafiği, bulvarın yoğun taşıt trafiğinden ayrılmış, arsanın eğiminden yararlanılarak bütün katlara yollardan düzayak girişler sağlanmıştır. Otoparklara ve servis girişlerine ulaşım ise arsanın güneyinde bulvara paralel düzenlenen bir servis yolundandır.

Dükkanlar 15-20 m. gibi derinliklerde olduğu için her iki cepheden tam ışık almaları gerekmekteydi. Dışa bakan cephelerin bu tür bir kafesle kapanması, hem ışık almayı sağlamış, hemde mimari bütünlüğün sağlanmasında yararlı olmuştur. Cephelerde malzeme çeşitliliğinden kaçınılmış, beyaz traverten kaplanan dolgu duvarlar ve brüt beton döşeme hizalarıyla yatay etki güçlendirilmiştir.

Çarşının kitlelerinin içinde bulunduğu tarihi dokunun oranlarından benzerlikler taşımasına dikkat edilmiştir. Bu amaçla küçük cumbalar, balkonlar, üst katlarda geri çekilmelerle ölçülü bir hareketlilik yaratılmış, böylece Süleymaniye'nin ihtişamı gölgelenmemiştir. [5]

Resim 3. Kafes Pencereleler [5]

Çarşı binaları; çevresel konum, kütleli devinim ve cephe örgü sistemi kriterleri açısından içinde bulunduğu tarihi doku ile son derece uyumludur. Hem üsluba bağlı bir yaklaşım, hem de bağlamcı bir yaklaşımla ele alındığı söylenebilir. Çağın üslubu olan modernizm ilkelerini taşıyıcı, malzeme, renk, doku gibi özellikleriyle yerine getirirken, kütle tasarımında Süleymaniye'yi bir bağlam olarak ele almıştır. Yükseklikleri de silüet içinde dengeli olan binalar arasındaki her boşluktan Süleymaniye Camii görünmektedir. Uyum yaklaşımı ve tarihsel biçimlerin yorumlanmasını da görmek mümkündür. Yalın modernist cephelerin silüet içinde uyumlu olması düşünülerek Türk evi pencere kafeslerine benzer bir kafesle üst kat pencereleri kapatılmıştır. Bu yaklaşım, tarihi çevrelerde yapılacak yeni yapılar için rehber olmalıdır. [5]

4. ZEYREK SOSYAL SİGORTALAR KURUMU

Zeyrek sosyal sigortalar yapı grubu Sedad Hakkı Eldem'in önemli uygulamalarından birisidir. Tek binalar halinde olmayıp gruplar halinde ele alınmaları ve geleneksel Türk mahalle anlayışının yeniden canlandırılması fikirleri ile 1962'de açılan bir sınırlı yarışma kapsamında projelendirilmiştir. Başlangıçta İşçi Sosyal Sigortaları Genel Müdürlüğü'ne ait bir dispanserden başka çeşitli çarşı, banka şubesi, büro gibi kurulları içine alması ön görülmüş ve ona göre plânlanmış ve inşa edilmiş olan bu bina, sonradan yalnız sigortanın servislerine, yani yapılışından farklı amaçlara tahsis edilmiştir. Bina betonarme karkastır. Çarşı katlarındaki kapalı duvarlara karşılık üst katlar prefabrike elemanlar arasında sıra pencerelidir. Cephe yüzeyleri ve korkuluklar çeşitli boylarda suni taş levhalarla kaplıdır.

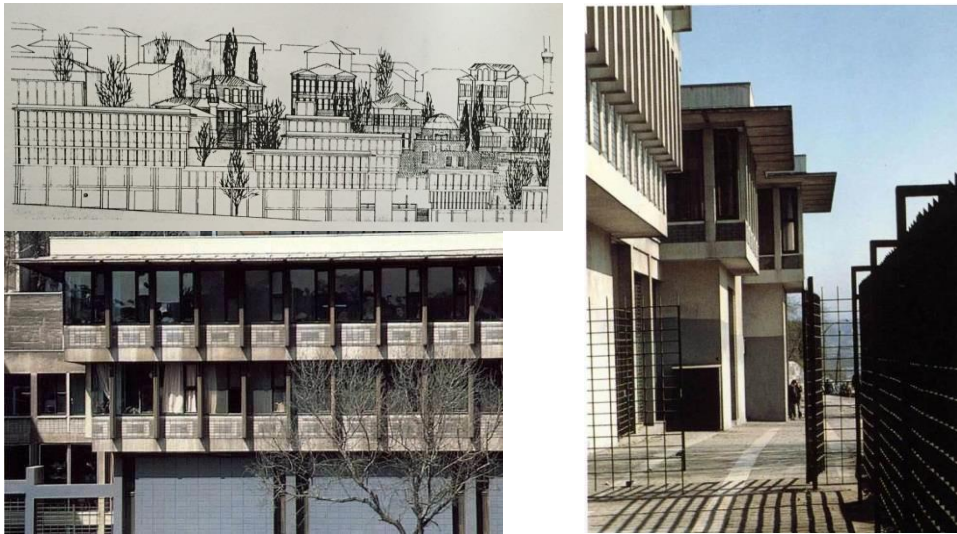
Zeyrek sosyal sigortalar yapı grubu, tarihi bir doku içinde yer alması açısından önem taşımaktadır. Burada bulunan Zeyrek yokuşu, İstanbul'un tarihi yokuşlarından olup, çevrede bölgeye ait türbe, konaklar ve tarihi istinat duvarları vardır. Projeye başlandığı senelerde bu bölgelerdeki eski eserler mevcut olup bir mahalle dokusu oluşturmakla birlikte binanın kullanıma açıldığı senelerde bu eserlerden birçoğu yok olmuştur. Bölgeye ilk müdahale, Aksaray bölgesini Haliç üzerindeki Unkapanı Köprüsü ile birleştirmek için Atatürk Bulvarı açıldığı zaman yapılmış ve mevcut doku parçalanmıştır.

Bundan sonra bu bölgedeki geleneksel mahallenin çoğu terkedilmiş ve betonarme binalar yapılmıştır. [7]

Resim 4. Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu [8]

Projeler hazırlanırken de mevcut tarihi doku, binaların ölçü ve oranları göz önünde bulundurulmuştur. Eldem, bu tasarımda sadece geleneksel ev formundan değil, aynı zamanda onların oluşturduğu mahalle, meydan ve sokak boyutlarının karakteristik özelliklerinden de faydalanmıştır. Binaların yükseklik ve ağırlıkları yokuş başına doğru gittikçe azalmak üzere düzenlenmiştir. [7]

Resim 5. Siluet ve Cephe Düzeni [7]

Binaların birbirlerinden farklı kotlarda yanyana getirilmiş olmaları çağdaş mimarinin monotonluğuna son vermektedir. Yapılar arasında yer yer sıkışmalar, yer yer açılmalar, aynı zamanda üçüncü boyutta hareketlilik, burada dolaşan bir kişinin sürekli sürprizlerle dolu canlı mekan yaşantıları algılamasını sağlamaktadır.

Kompleksteki bu dinamik mafsallanma, yapının arkasındaki eski istinat duvarlarıyla yapı arasındaki yolda da eski Türk sokaklarında görülen canlı ve hareketli görüntülerin elde edilmesini sağlamaktadır. Böylece burada da biteviyelik yerini canlı bir ritme terketmektedir. [7]

Resim 6. Yapı – Yol ilişkisi [9]

Geleneksel Türk Mimarisi'nin temel elemanlarından birisi olan "çıkma"nın da çeşitli kademelerle söz konusu yapının tümüne yaygın kılındığı görülmektedir. Ancak, bu cumba sistemi fonksiyonel bakımdan da yukarıya doğru hem bir genişleme sağlamakta, hem de sokakla ilişki açısından yapıyı daha güçlü bir konuma sahip kılmaktadır. [7]

Resim 7. Cephe ve Çıkma [9]

4. SONUÇ

Tarihi Zeyrek semtinde 1960'larda Atatürk Bulvarı'nın karşılıklı iki yakasına yapılan bu yapı kompleksleri tarihi çevreye uyumlu yaklaşım, tarihsel biçimlerin yorumlanması konularında ortak özellikler göstermektedir. Her iki yapı grubu da farklı büyüklükteki kütlelerle boşluklar yaratarak araziye yerleşmiştir. Kütle oranları ve yükseklikleri hemen arkasında bulunan tarihi binaların oranlarıyla uyumludur. Buldukları dönemin çağdaş mimarisini yansıtmaya çabasında içinde buldukları tarihi çevreye uyumlu pekiştirmiştir.

Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu kompleksi; konumuna, zamanına, ve onunla yaşayan insanlara ait olduğunu üslup, malzeme ve strüktür gibi özellikleriyle yansıtan bir yapıdır. Tasarımın başlıca çıkış noktası, kompleksi çevresine uygun hale getirmekte yatar. Kompleksi korunmaya değer yapan en dikkat çekici özelliği de budur. Farklı büyüklükteki binalar eğimli arazi üzerinde çevre düzenini bozmayacak ve öncelikle arkadaki mahallenin kimliğiyle uyumlu olacak nitelikte konumlandırılmıştır. Bu tercih pencere elemanlarında ve yapı kitlelerinin çıkmalı biçimlenişinde de dışa vurulmuştur. [10]

Sedad Hakkı Eldem, "Gelenekselle Yaşamak ve Yeniden İnşa Etmek" konulu seminerde düşüncesini şöyle dile getirmiştir: "...Bir mimarinin yerine uygun olması ve bir mimari, iyi bir mimari sayılabilmesi için mutlaka yerine uygun olmalıdır." "...Çevreye uygun ise, bir mimarinin büyük marifeti kendi mevcudiyetini unutturması, yani öyle bir eser meydana çıkabilmesi lazımdır ki, bu eser sanki kendi kendine çıkmış gibi görünmelidir. Bu binada hiçbir sunilik bulunmamalıdır." "...Bütün yapılan mimari eserler, modern olsun, eski tarzda olsun, yeni tarzda olsun, vs. ne olursa olsun yerine uymalıdır, yerine uymalı, yerinin bir parçası olmalıdır." [11]

Sedad Hakkı Eldem, yamaçta yükselen Zeyrek'i adeta bir tablo gibi karsısına almış, bu tabloya ekleyeceği unsur, o panoramayı bozmadan nasıl yükselebilir, bunu sorgulamıştır. Cephede binaların yükseklikleri, birbirleri ile olan oranları, pencerelerin eski dokuya gönderme yapan oranları, binaların çıkmalı konumlanması ve geniş saçaklar Zeyrek silüetiyle bütünleşmeyi sağlarken; planlamada binaların birbiri ile ilişkileri, oluşturulan avlular, geçitler ve binaların içindeki sade çözümler, kompleks içindeki birine o bölgede, mevcut kent dokusunun içinde olduğu hissini vermektedir.

Mimar Doğan Tekeli bir röportajında İstanbul Manifaturacılar Çarşısı'nın tasarım fikirlerini şöyle dile getirmiştir: "...Eski bir kent bölgesinde yeni bir yapı nasıl yapılır? Yaklaşım ve ana fikrimiz buydu." "...Doğrudan doğruya Süleymaniye'den etkilenmemiz de şudur: Süleymaniye'den bir motif alarak veya Süleymaniye'nin ruhundan bir şey taşıyarak değil, Süleymaniye'yi ezecek, tahrip edecek bir yapı yapmamak, Süleymaniye'ye saygılı olmaktı bizim dikkat ettiğimiz konu. İstanbul'un bir tepesini taçlandıran emperyal bir yapı Süleymaniye. Şimdi bu yapıya yetmiş metre genişliğinde bir bulvar açılmış. Fatih ve Süleymaniye külliyesi arasındaki doku yok edilmiş. Ortadan yarılmış. Ama şimdi mevcut çok küçük ölçekli dokuyu da bulvarın kenarına taşımak olmaz. Çünkü o geniş bulvarın yanında küçük evler komik kalır. Ama bir bulvar yapısı haline de getirmemek gerekir. Yani bir ara ölçü düzeni bulmak, arkasıyla bulvar arasında bir geçiş ölçeği sağlamaktı amaç." [12]

Manifaturacılar çarşısı binalarında yalın cephe düzeni kafeslerle uyum içinde desteklenirken Sosyal Sigortalar Kurumu binalarında Eldem'in geleneksel Türk evi cephe düzenlerini ustaca uyarlaması aynı uyum çabasını yansıtır. Günümüze kadar ulaşan yapı komplekslerinin, günümüzde tarihi çevre içinde

hiçbir bağlam düşünülmeden yapılan birçok yeni yapının aksine sosyal sürdürülebilirliğin özgün örnekleri olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

- [1] Madran, E, Ulusal Koruma Planlaması Semineri II Üzerine, 1994, Mimarlık Dergisi
- [2] Velioğlu, A, Tarihi Çevre İçinde Mimari Tasarım ve Süreci Üzerine Bir Araştırma, 1992, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon
- [3] Enç, G, Tarihi Kent Dokusunda Yeni Yapı Tasarım Ölçütleri ve Fener Semti Örneğinde Uygulanabilirliğinin İrdelenmesi, 2009, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul
- [4] Baytin, Ç, Tarihi Çevrelerde Yeni Yapı Olgusuna Bir Yaklaşım, İstanbul Örneğinde Bir Uygulama Modeli, 1994, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul
- [5] İmecedan İMÇ'ye, İstanbul Manifaturacılar ve Kumaşçılar Çarşısı Yayınları, 2009, İstanbul
- [6] Serhat Anıktar Arşivinden, 2013
- [7] Üstün, B, Sedad Hakkı Eldem'in Mimarlık Anlayışı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme, 1993, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir
- [8] URL: <http://galeri3.arkitera.com/var/thumbs/Arkiv.com.tr/Proje/sedad-hakki-eldem/sosyal-sigortalar-kurumu-tesisleri-zeyrek/33.jpg.jpeg>
- [9] Y. Mimar Filiz Porsuk Arşivinden, 2008
- [10] Tanyeli, U, Sedad Hakkı Eldem, Boyut Yayın Grubu, 2001, İstanbul
- [11] Eldem, S, H, Büyük Konutlar, Yaprak Yayınevi, 1982, Ankara
- [12] URL: <http://gorkorg.blogspot.com.tr/2011/05/dogan-tekeli-imc-turk-mimarisinin-bir.html>